

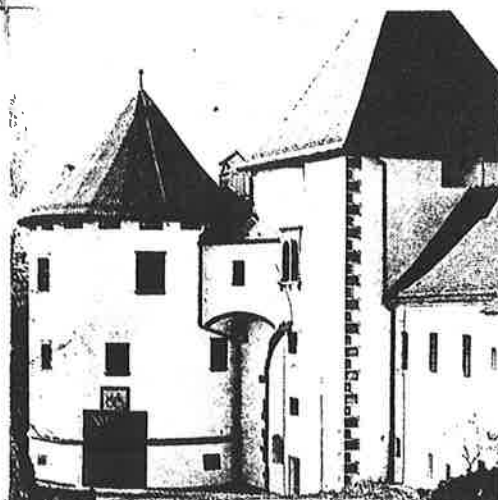
broj 15 / ožujak 1997.

RIJEČ

**Glasnik
Hrvatske
kulturne
zajednice**

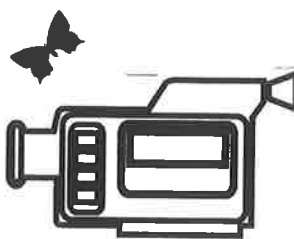
WIESBADEN

Naslovnica:

1. Stari grad, Čakovec
2. Stari grad, Varaždin
3. Bazilika Majke Božje bistričke, Marija Bistrica

**ZADRŽITE
VJENČANJE, KRSTITKE,
PRVU PRIGEST
ILI ROĐENDAN
U LIJEPOM SJEĆANJU!**

**IZRAĐUJEM:
-FOTOGRAFIJE
-VIDEOFILMOVE
-MONTAŽA DONESENIH VIDEOTRAKA**

**UPOTREBA PROFESIONALNE OPREME TE KOMPJUTERSKA OBRADA
GARANTIRAJU PROFESIONALNU KVALITETU UZ PRISTUPAČNE CIJENE
NAZOVITE: ING. ŽELJKO ŽIGRIĆ, TEL 06192 / 31 766**

RIJEČ - Glasilo Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden
WORT - Mitteilungsblatt der Kroatische Kulturgemeinschaft Wiesbaden e.V.

Izdavač / Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden e.V.
Herausgeber: Kroatische Kulturgemeinschaft Wiesbaden e.V.
Friedrichstr. 24
65 185 Wiesbaden
Tel. (0611) 174148 ili (06128) 42483, Fax (06128) 45856

Odgovara /
Verantwortlich : Biserka Andrijević

Uredništvo / Biserka Andrijević, Edvin Bukulin, Dr. Marija Orlović, Ivo Andrijević,
Redaktion: Željko Žigrić

Bankovni račun / Nassauische Sparkasse Wiesbaden
Bankverbindung: Kto / 116 027 186
BLZ / 510 500 15

**Članovima Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden i dragim prijateljima
koji prate i podupiru rad naše udruge**

Štovani i dragi prijatelji!

U Vašim je rukama naša petnaesta Riječ. Niste mogli ne opaziti da smo već u prošlom broju prešli na novu tehniku tiskanja Riječi. Naravno, to je napredak, ali smo također svijesni da još uvijek imamo tehničkih nedostataka. Nastojat ćemo u sljedećim brojevima biti sve bolji.

Ovaj mali časopis ima svrhu biti zrcalo svoje zajednice. Izlazi nekoliko puta na godinu i želi izvijestiti o proteklim zbivanjima u zajednici i upozoriti na buduće programe. Jednostavno želi zabilježiti ono čime se je Zajednica bavila, u kakvim je pothvatima sudjelovala. Osim toga želi biti mjesto međusobnog susreta i razgovora naših članova i prijatelja. Rado ćemo ustupiti mjesta i izvješćima i obavijestima iz drugih udruga cijelog područja Rajna-Majna. Dakle, ljudi, koji niste zaboravili kako izgleda pero, izvolite se javiti.

I ovaj broj Riječi ima već tradicionalni sadržaj: pisma čitalaca, izvješća o priredbama koje je Zajednica organizirala ili u kojima je sudjelovala i druge priloge. Ipak bismo Vas htjeli upozoriti posebno na jedan prilog: razgovor s gospđom Terezom Smokrović.

Nemojte se prestrašiti dužine. Kad počnete taj razgovor čitati, požalit ćete što nije još duži.

Nedavno smo, tako nam se čini, uređivali božićni broj Riječi. A evo nas sada pred Uskrsom. Pogledate li kroz prozor, vidite, priroda se iz zimskog mirovanja budi. Kao da je bila umrla i eto, ponovno uskršava. Mi smo također dio prirode. S nama se također događa da na neki način obamiremo. Naravno, ne misli se time na tjelesnu obamrlost već na duhovnu. Mi iz te obamrlosti moramo izići a to bez duhovnog napora ne će ići. U tome i jest duhovna obnova: svatko svoje duhovne sposobnosti, duhovne mogućnosti mora razvijati i njegovati. Nitko se ne smije prepustiti bujici da ga odnese u ponor ili odvede u kaljužu ravnodušnosti, bezvoljnosti, "svejednosti". To ovdje u Njemačkoj ponekad nazivaju "Null-Bock-Syndrom". Izlaz iz takvoga mrtvila jest svojevrstni uskrs.

Svim članovima naše zajednice, svim prijateljima i svima onima koji ovo budu čitali želimo sretan Uskrs!

Vaši:

Biserka Andrijević	06128/42483
Marinko Bodrožić	0611/372359
Marijan Batinić	0611/372930
Josip Grbešić	0611/812871
Danica Tropšek	0611/461496
Katarina Ott	0611/61775
Zvonko Oslaković	06722/64443
Juraj Štambuk	0611/86714
Ante Marinčić	0611/9450439

CESTITKE I PISMA

*Kerzliche Weihnachtsgrüße
und alle guten Wünsche
für das Neue Jahr !*

*Čestit Božić i
sretna Nova godina !*

*Botschaftsrat Josip Parešić
Botschaft der Republik Kroatien
Bonn*

Božićna Radost i Mir

*Neka Nas prati
u Novoj Godini*

Gordana Poulović

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POVRATKA I USELJENIŠTVA

*Čestit Božić i sretna Nova godina
Merry Christmas and a happy New Year*

Marijan Petrović

Ministar

Sretan Božić i Nova godina
Merry Christmas and a happy New Year
Fröhliche Weihnachten und ein glückliches Neues Jahr
Joyeux Noël et Bonne Nouvelle Année
Buon Natale e felice Anno Nuovo

Grdočino
Jozip Bratelić

Gregor Lović

Miroslav Krtić

MATICA HRVATSKA

MATRIX CROATICA

Nekoliko od mnogobrojnih čestitaka koje su prispjele u Zajednicu; najsrdačnije zahvaljujemo svim čestitarima.

Uredništvo

Razmišljate li o povratku ?

Dragi čitatelji, meni drage „Riječi“, vjerujem da su među vama rijetki oni koji ne misle na povratak u Lijepu našu. Naime, s mislima na domovinu i povratak u njezino krilo smo i krenuli, pred mnogo ljeta, u nama nepoznati svijet. Iako su prolazile godine, a djeca i uštedjevine rasle, misao na domovinu ostala je jedna od glavnih preokupacija hrvatskih radnika i iseljenika u Njemačkoj. Porastom nezaposlenosti i socijalne nesigurnosti mnogima će povratak biti brži nego što su to, možda, i sami željeli. Drugi, možda i najvažniji, razlog povratka je taj što sve veći broj hrvatskoga radništva u Njemačkoj stari, tj. ispunjava uvjete za odlazak u mirovinu. No, s odlaskom u mirovinu javljaju se problemi o kojima

nismo, ili uopće nismo, razmišljali. Poznato je da su se mnoga djeca ovdje rodila, školovala, oženila ili udala i da već imaju svoju djecu, a mi unuke. Isto tako, zna se, da će velika većina ostati ovdje sa svojom djecom, našim unucima, a što će biti s nama ? Ako se hrvatski umirovljenici odluče na toliko sanjani povratak, neće im biti nimalo lako unatoč solidnim mirovinama ili uštedjevinama. Evo, dragi čitatelji, još se jedanput potvrdila istina o „gastarbajterskome“ kruhu sa sedam kora, no valja ga zagristi i vratiti se pa „kam puklo da puklo“.

Ivek Milčec

P.S.

Svima u društvu srdačan pozdrav. Vaš Ivek.

**Prilog Zvonka Dolenca u "Riječi" br. 14, prosinac 1996., Wiebaden:
Hrvatska memorijalna ploča u Parizu**

Dolenčev tekst pod gornjim naslovom opisuje zanimljive okolnosti oko postavljanja spomen-ploče hrvatskim vojnicima koji su se borili u sklopu francuske vojske u Napoleonovim ratovima. Samo nastojanje i konačni uspjeh postavljanja spomen-ploče je hvalevrijedna stvar i treba čestitati na uspjehu onima koji su na tome radili. Broj Hrvata koji su u Napoleonovim ratovima ratovali nije malen i svi su oni žrtve bespuća povijesne zbiljnosti.

Protivljenja nisu bila mala. Šteta što je Dolenc u svom prikazu propustio dati nam tekst spomen-ploče, što je zapravo u svemu tome najvažnija stvar. Sudionici pothvata su položili vijenac ispod pariškog Slavoluka s istom posvetom kao i u domu Invalida ispod ploče: "Priateljstvo u oružju", ali to nije tekst ploče, to je tekst na traci vijenca.

Hrvati su u prošlim stoljećima živjeli u raznim državnim zajednicama s drugim narodima. To nije ništa neobično, jer su tako mnogi europski narodi živjeli. Neki od njih su bili razdijeljeni u više država. Tako se događalo da su se pripadnici istog naroda borili po europskim prostranstvima jedni protiv drugih u sklopu vojska tih država za interese njihovih kraljeva. Hrvatima se je nešto još gore dogodilo: oni su se na svom vlastitom terenu međusobno ubijali za interese svojih različitih careva pod vodstvom njihovih oficira. U jednom su ratu 1808 i 1809 na području Like hrvatski vojnici iz južne Hrvatske (Dalmacije) pod vodstvom francuskog maršala Marmonta ubijali na području od Zrmanje preko Gračaca do Gospića i Otočca hrvatske vojnike iz ostalih hrvatskih krajeva koje je vodio austrijski general hrvatskog porijekla Stojčević. U tim se bitkama po Lici istakao u borbi protiv Marmonta i Marko Šljivarić koji je, kad je Marmont 1809. podvrgao i Liku i ostalu Hrvatsku do Save, prešao u službu Francuza.

Rekosmo da su narodi, odnosno vojnici iz tih naroda, sudjelovali u velikim ratnim pohodima svojih gospodara. Tako su Hrvati u sklopu Francuske vojske ratovali po Europi pa neki i u Africi tj. u Egiptu. Bilo je jedinica koje su se u tim ratovima i istakle u ratnim vještinama (lukavstvo), u upornosti i izdržljivosti u obrani položaja (ludost) i ratničkoj hrabrosti (glupost). Takvim su svojim

ratničkim svojstvima hrvatske jedinice pod zapovjedništvom Marka Šljivarića u Rusiji branile i spasile, tako izgleda, Napoleona. Šteta.

Dolenc izvješćujući o otkrivanju spomen-ploče s vidljivim zadovoljstvom rezimira govor jednog francuskog generala pa piše: " ... četiri hrvatske pukovnije (Marka Šljivarića) uvijek prve u napadu a zadnje u povlačenju. Označio je (general) hrvatsku spomen-ploču, postavljenu u neposrednoj blizini vječnog počivališta cara Napoleona, svjedočanstvom hrabrosti hrvatskih bojovnika koji su pod francuskim barjakom s Francuzima dijelili radost pobjede i gorčinu poraza, kao i nadgrobni spomenikom palim hrvatskim bojovnicima čije su kosti razasute od Rusije do sjeverne Afrike, od Vijetnama do Madagaskara".

Previše patetike za, u svojoj biti, žalosnu stvar. Da su Hrvati ratovali za Napoleona po Europi, to je još razumljivo, jer su mu bili podanici pa su to na neki način morali. Ali da su Hrvat išli i u Vijetnam i na Madagaskar ratovati za Francuze, to je nešto sasvim novo. To nisu bili Hrvati. Oni koji su tamo išli, išli su za svoj račun i na svoju sramotu (u legju stranaca). Takvih promašenih egzistencija ima kod svih naroda.

Ima jedan zanimljivi i nadasve važan detalj o Marku Šljivariću kojega Dolenc ne donosi i vjerojatno mu u tako drastičnoj formi nije poznat. Marko Šljivarić je bio odveo u Rusiju jednu hrvatsku pukovnicu od 48 časnika i 1610 podčasnika i vojnika. Iz Rusije su se vratila 22 časnika i 31 (trideset i jedan!) podčasnik i vojnik (usp. Maršal Marmont Memoari, Split 1984., str. 203, bilj. 9, nap. eb). Šljivarić je prema tome žrtvovao preko 98 % svojih vojnika i preko 50 % časnika. Ma za što, za koga, čemu? Je li to hrabrost? Je li to časno? Je li to slavno? To je u prvom redu jako žalosno, jako tragično i nadasve besmisleno, pa je u tom smislu trebalo tekst na spomen-ploči formulirati. Sve drugo je pusta taština.

Kad god čitam o tim takvim ratnim podvizima Hrvata po svijetu obuzme me tuga. Mislim, kud su išli tamo za tuđe interese gubiti svoje živote? Zar nisu tom svojom tolikom hrabrošću, ako su je imali, i ratnim vještinama mogli svoju domovinu osloboditi? Kad se netko takvim hrvatskim podvizima još divi i veliča ih kao nešto veliko i slavno, onda me obuhvati osjećaj stida. Sram me je.

Edvin Bukulin

ZVUK LIJEPE NAŠE

I odrasli se ponekad raduju kao mala djeca, a tu moji indijski kolege nisu nikakva iznimka. Razlog radosti bio je (za indijske prilike) vrlo skupocjen predmet. Naša tvrtka je naime odlučila zamijeniti stare i dotrajale, tehnički zastarjele prenosive kompjutore (leptop), kojima smo se do tada kako-tako služili, novima. A ti novi su imali „sve“, ekran u boji, pentium procesor, CD-ROM, zvuk i zvučnike, ukratko pravi mali multimedijски centar. Već iz moga nabiranja primjetiti ćete da se to malo čudo tehnike i mene dojmilo, ali je za mene „leptop“ ipak prije svega alat za prikupljanje, pohranu i obradu nebrojenih podataka kojih se tijekom jednog projekta jako mnogo nakupi. Sve te dodatne igrarije sa zvukom, glazbom i govorom, s prekrasnim slikama prirode (ili lijepih djevojaka, već prema ukusu), sa zabavnim igrama skoro filmske kakvoće, još ni do danas nisam stigao isprobati. Ja sam sa svojim „leptop-om“ prvo počeo raditi, moji indijski kolege su se s njihovima prvo počeli igrati!

Prošlo je nekoliko sati otkako su nam novi kompjutori isporučeni. Ja sam, zadubljen u posao koji je nekako zapinjao, ometan čestim telefonskim pozivima, postajao sve nervozniji, dok su ostali naprotiv postajali sve veseliji i glasniji otkrivajući sve nove i nove mogućnosti zabave s novim kompjutorima. U jednom trenutku sam izgubio strpljenje i predbacio im igranje i ometanje dok ja, eto, marljivo radim. Malo su se zagledali i umirili, a da su se nečemu dosjetili primijetio sam tek kasnije.

Uz naše kompjutore isporučeno je i dosta programa, među ostalima i mali leksikon zemalja. Ja svim tim dodatnim programčićima i igricama nisam poklanjao pažnje, prije svega su me zanimali poslovni

„pravi“ programi. Nakon što su moji kolege utihnuli, nastavio sam malo smirenije raditi, još uvijek ljut zbog teškoća na koje sam nailazio i vrućeg telefona na kojeg nisam mogao poviknuti da se konačno umiri. Usred jednog razgovora prilikom kojeg je iz slušalice dopiralo mnogo više šuma nego govora tako da sam jedva razumio o čemu se radi (vrlo oštar sluh je potreban za ovdašnje telefonske linije), zagrmila je glazba iz susjednog kompjutora. Upravo sam se okrenuo s namjerom da zapovjednički zatražim mir, kad me je glasna glazba odjednom paralizirala. Instiktivno, fizički sam osjetio da to nije bilo kakva glazba, ali razum mi još nije bio proradio. Kolege su me gledali kao s nekakvim očekivanjem, pitao sam se nije li i njih polagana, dostojanstvena melodija začarala. I onda mi je sinulo ... pa to je Lijepa naša ... hrvatska himna!

Ustao sam, stavio desnu ruku na srce i nakon nekoliko trenutaka mirovanja obratio se kolegama:

Ovako mi Hrvati odajemo počast našoj himni!

Izraz iščekivanja na njihovim licima pretopio se u radost zbog uspjelog iznenadjenja koje su mi priredili. Ostavio sam svoj posao koji mi ionako nije baš išao od ruke i raspitao se gdje su našli hrvatsku himnu. Pokazali su na ekran jednog od kompjutora koji je čitav bio ispunjen savršeno točno prikazanim hrvatskim grbom. CD-ROM s leksikonom zemalja sadržavao je i najvažnije podatke o Hrvatskoj, a uz to je i u odličnoj kakvoći znao odsvirati Lijepu našu. Pregledali smo svi skupa što o Hrvatskoj piše, a datum nezavisnosti sam ispravio u stoljeće sedmo...

Ivo Andrijević

Razgovori

Tereza Smokrović

Gospodja **Tereza Smokrović** je hrvatska državljanka slovenskog porijekla. Njeni su slovenski korijeni doduše još uvijek snažni: bez njenih slovenskih planina i planinskog cvijeća ni danas nikako ne može. Međutim, kako se to u životu ponekad događa, postoje trenuci kada se mora odlučiti po sistemu „ili ...ili“. Ona se odlučila za Hrvatsku - i za Velebit i njegovo lijepo planinsko cvijeće.

Početak rata na prostorima bivše Jugoslavije bio je također i u životu gospodje Smokrović prijelomna točka. Kako se to tada desilo mnogim hrvatskim majkama i očevima, tako je i ona onih ne tako davnih proljetnih dana 1991. godine imala sina u Jugoslavenskoj Armiji - na služenju redovnog vojnog roka u Mariboru. Izbaviti sina iz vojske - bio je tada prvi i jedini zakon trenutka kojemu je sve bilo podređeno.

Razgovor sa gospodjom Smokrović smo vodili u njenom stanu u Mainz - ljušteći lovranske marune i pijuckajući crno vino.

Riječ: Gospodjo Smokrović, Vi ste već 27 godina ovdje. Vi ste Slovenka udana za Hrvata. Gdje ste rodjeni?

Gospodja Smokrović: U Ravnama na Koroškoj, kod Dravograda. To je blizu granice s Austrijom. Tri kilometra dalje je Vič, a to je već granica. Prevalje, Mrežica i Holmec - to su ta mjesta kod Dravograda uz koja sam vezana svojim porijeklom i svojim djetinjstvom.

Riječ: Vi ste praktički na tromeđi.

Gospodja Smokrović: Da, upravo tako. Tu je i Bleiburg. On Vam je sigurno poznat kao simbol za križni put Hrvata.

Riječ: Znači Vi ste Slovenka, rođena na jednom mjestu uz koje su Hrvatice i Hrvati duboko vezani svojom nacionalnom sudbinom. Jeste li Vi kao dijete nešto čuli o tome?

Gospodja Smokrović: Da, otac nam je često pričao o svemu što se tada događalo. To je

moralo biti strašno. Kada kao dijete čujete te priče ne možete to tako shvatiti, niti sebi predočiti cijelu tragediju koju su one značile. Otac nam je pričao kako su preko Viča i Holmeća biježali - kako se tada govorilo - ustaše. Međutim, radilo se o jednostavnom narodu koji je biježao od samovolje vlasti i od terora. Otac nam je govorio da se nije radilo o ustašama, već da su to bile obične obitelji koje su bježale. Bio je to običan narod u zbjegu, kojega se ubijalo i klalo na cijelom putu. I ne samo ljude, već i životinje, konje se ubijalo. Uz cestu su ležali leševi ljudi - muškaraca, žena i djece, mladih i starih - i leševi životinja. Na primjer, kada idete iz Dravograda prema Slovincu, tu je bila jedna dolina koja je danas popunjena malim i većim naseljima, kada se tu gradilo uvijek se nailazilo na kosti mrtvih i pogubljenih. U doba mog djetinjstva nam je otac dosta o tome pričao, kako su morali pokopavati mrtve. A mama mi je govorila da se ponekad plač čuo sve do nas.

I sam taj kraj oko Holmeća je značajan po raznim bitkama koje su se vodile. Bio je to put prema Bleiburgu. Ovim su putem ljudi bježali, nadajući se spasu. Ovim su se putom ljudi - ili bolje rečeno ono što je od njih ostalo - vraćali u neizvjesnost i beznadje.

Riječ: Jeste li poslije pokušali nešto više o tome saznati. Danas ljudi ponovno otkrivaju ove nerazotkrite stranice svoje nacionalne povijesti.

Gospodja Smokrović: Moj mi je otac dosta toga pričao. A naravno da su ta sjećanja popunjena novim informacijama. Osim toga već sama okolnost da sam udana za Hrvata je imala za posljedicu da sam se jače susrela sa hrvatskom nacionalnom sudbinom i ovi su doživljaji, ove priče moga oca iz djetinjstva, dobili su tako jedan poseban značaj i posebno mjesto u mojoj osobnoj sudbini koju sam odlučila dijeliti s jednim Hrvatom. Moj je otac o svemu dosta razgovarao i sa mojim suprugom. Međutim on je umro sedamdesetsedme godine, tako da ga danas, na žalost, više o tome ne mogu ništa pitati. Sedam godina prije njegove smrti smo mi otišli u Njemačku, tako da je ta nit bila prekinuta. Da je on duže živio i da je mogao doživjeti današnje vrijeme, sigurno bi još više od njega čula. Mama mi je još živa. I ona ponekad priča. Međutim, moj je otac sve to doživjeo intenzivnije.

Riječ: Kako ste doživjeli kao dijete takve priče? Pitam Vas stoga, jer - kada su moji roditelji pričali o tim stvarima - bilo je to sve obavijeno nekom opasnom tajanstvenošću. Opasnost je virila gotovo iza svake riječi. Govorilo se poluglasno i samo kada smo bili

sami. Moralo se paziti tko je prisutan, da se to ne priča dalje.

Gospodja Smokrović: Kod nas je to ipak bilo malo drugačije. U Sloveniji čini mi se to ipak nije bilo tako. Koroška je bila i pod Austrijom. Govorilo se njemački, a naša su mjesta imala njemačka imena. Moje se mjesto zvalo Gußstein, jer je tu bila željezara. Kada je taj kraj postao Jugoslavija, nije se smjelo recimo u školi učiti njemački. Ja sam mogla učiti samo engleski, tek je moja sedam godina mlađja sestra mogla učiti njemački u školi.

Riječ: Da, najteže što se moglo dogoditi je bilo da nekoga zapadne učiti ruski.

Gospodja Smokrović: Moj je otac često slušao vijesti na njemačkom. A kada je bila napadnuta Mađarska slušali smo Glas Amerike. Susjedi, znanici i prijatelji su tada često znali satima sjediti u našoj kuhinji diskutirajući na temu „Hoće li nas napasti?“ i „Što, ako nas napadnu?“ Smatralo se da će „Rusi marširati“, a „mi smo prvi na redu“. Tu je naravno u središtu diskusije bilo pitanje „Kuda pobjeći“.

Recimo i sjećanje na te razgovore se duboko usijeklo u moju dušu. Dobro se sjećam jednog susjeda kako je plakao kada su tenkovi ušli u Mađarsku. U svakom slučaju su godine mog djetinjstva bile godine burnih, tragičnih povijesnih događaja. Zahvaljujući našem ocu mi smo kao djeca dosta toga saznali, on nas je jako senzibilizirao za ono što se oko nas politički događalo.

Naravno da je takav stav našeg oca za nas djecu ponekad bio i pomalo nezgodan. Na primjer se tada nije smjelo ići na vjeronauk. A mi smo morali ići na vjeronauk. Po tom se pitanju u našoj kući nije nikada drugačije pričalo. To je za nas u školi značilo maltretiranje od strane učitelja.

Riječ: Da, naša je to generacija dosta osjetila. I ja se toga dobro sjećam, kako su me moji roditelji vodeći za ruku pratili do ulaznih vrata u crkvu, a preko puta je stajao moj učitelj, zapisivao imena svih učenika koji su išli na vjeronauk. A u školi smo na nastavi, kada se uzimalo novo gradivo ili obradivala teška pitanja, morali „pokazati što znamo“.

Gospodja Smokrović: Da tako je to i kod nas bilo. Ne daj Bože da ne ideš u Crkvu! Tako smo bili odgojeni. To kod nas nije nikada bilo pitanje. Toga se danas i rado sjećam.

Riječ: Kod nas je bilo slično. Moj je tata običavao reći: „Oni nemaju pravo da ti zabrane ići u crkvu. U Ustavu piše da Ti imaš

pravo ići u crkvu. To je Tvoje pravo. Nitko Ti ga ne može uzeti“. Sve bi to lijepo bilo da nije bilo moje srpske učiteljice i par srpske dječurlije u razredu koja je izigravala razrednog doušnika i otežavala mi život. Doduše danas sebe ne bih ubrojila u vjernika, ali i nadalje cijenim vrijednost mudre izreke moga oca. Ona me je često potakla na razmišljanje o tome kako nitko, ama baš nitko nije u posjedu apsolutne istine, tako da i nitko nema pravo djelovati u korist nekakve apsolutne istine. U svakom slučaju Vas jako dobro razumijem što mislite i osjećate kada govorite o maltretiranju u školi zbog vjeronauka.

Gospodja Smokrović: Da, u ono se doba pokušavalo na niz načina utjecati na one, koji nisu smatrali da bi u svoju osobnu sreću morali uvrstiti i znanje o „igranju kola“. Dobro se sjećam jednoga koji je zbog nečega pokušao „ubjedjivati“ moga oca. Kak' je letil po onim stepenicama dole! Otac ga je jednostavno izbacio.

Medjutim, pedesetpete godine je otac jako stradao u željezari. Pri toj nesreći je dobio jake opekotine tako da je 80 posto kože bilo spaljeno. Nije bilo nade u njegov spas. Medjutim, on se izvukao iako je dvije godine morao ležati u bolnici. Bilo je to teško iskustvo za cijelu našu obitelj. Posebno za moju mamu. A moja mlađja sestra nije više oca prepoznala kada se vratio iz bolnice. On je tada preuzeo ulogu domaćice, a majka je išla raditi. Na taj smo način moja sestra i moj brat proveli mnogo vremena sa našim ocem i imali prilike sa njime pričati o svemu i svačemu. On nas je u doslovnom smislu te riječi oblikovao kao odrasle ljude. Iako mu doktori nisu davali više od deset godina života, on je ipak poslije svoje nesreće živio još dvadesetdvije godine. Za mene je moj otac simbol nevjerovatne energije i želje za životom. Iako ga se moja braća i ja sjećamo kao osobe koja je uvijek bila bolesna, ipak je njegova borba za život i njegov način pristupa životu ono što nas najviše veže sa njim. To sjećanje na moga oca i moje djetinjstvo u Sloveniji je - osim kontakta sa mojom sestrom i starom majkom - jedino što me još za Sloveniju veže. Više tamo nemam nikoga. Brat mi živi u Stuttgartu. Oženjen je s Njemicom i ima troje djece.

Riječ: Uvijek ste živjeli u Mainzu?

Gospodja Smokrović: Ne, tek zadnje tri godine živimo ovdje. Muž radi u Mainzu. Prije toga smo živjeli u Oppenheimu i u Biebrichu.

Riječ: Imate li djece?

Gospodja Smokrović: Da, imam jednog sina.

Riječ: I po njega ste išli u Sloveniju kada je napadnuta Slovenija? Kako je to bilo? Kako ste se osjećali?

Gospodja Smokrović: Bili su to najgori trenuci koje sam ikad doživjela. Vidite ... ta stvar s ratom. Nikad nisam mislila da bi ja ili moja djeca doživjeli rat. U mojoj obitelji je rat važio kao nešto strašno. Moj je otac u bivšim ratovima izgubio dva brata. Priče mog oca o ratu i o onome što se poslije rata događalo je kod mene i moje braće učvrstio osjećaj kako je rat nečovječna, tragična i čovjeka nedostojna životna situacija. Kod mog je to oca išlo toliko daleko da je on - kada je naša majka bila trudna - sebi uvijek želio kćer, a ne sina. Jer sinovi su odlazili u rat. Oni su morali ratovati. A kada mu se rodio prvi unuk, moj sin, prva mu je reakcija bila: „Pa dobro, više neće biti rata“. I tako smo mi u uvjerenju da rata više nikad neće biti poslali i sina u vojsku kako bi se riješio te obveze.

Možete sebi predočiti kako je kod nas sa zapletanjem događaja na područjima bivše Jugoslavije rastao nemir i kako smo sa sve većom nestrpljivošću iščekivali kraj vojnog roka našeg sina.

Ali nije bilo drugoga: vojsku je morao služiti. Na žalost u totalno nezgodni povijesni trenutak. Jedino što smo mogli učiniti je bilo utjecati na mjesto služenja vojske. Tako je naš Igor u rujnu 1990. godine otišao u Maribor služiti vojsku i tamo je - umjesto veziste - postao pješadinac. - Što nikako nije mogao preboljeti. Medjutim, u Mariboru je bio blizu moje sestre i mojih znanaca iz Slovenije koji su ga redovito posjećivali. Smatrali smo da će se po odsluženju vojne obveze moći vratiti nama u Njemačku i da sa time više neće imati brige.

Sjećam se kako smo ga svi posjetili na dan zakletve. Bila je to tako čudna, nestvarna situacija. Već se 1990. godine osjećao nemir i napetost iako sigurno nitko nije vjerovao da bi moglo doći do rata. A u govorima uzvanika se još prodavala socijalistička jugoslavenska ideologija! Sve su one riječi zvučale jako, jako nestvarno. Svi smo se vrlo čudno osjećali tog dana. Sve je bilo tako smiješno i nestvarno. Kao da igramo uloge u nekakvom neobičnom filmu, u kojem nismo smjeli odbiti igrati naše uloge. Mi smo svi izvršavali tog dana jednu obvezu od koje se nije moglo pobjeći. Bila je to nekakva viša sila koja je to tako bila odredila.

Posjećivali smo sina koliko smo često mogli, otprilike svakih pet do šest tjedana smo bili kod njega. A on nam je pisao lijepa dugačka pisma, koja smo moj suprug i ja po nekoliko

puta čitali i spremali. Suprug i ja smo se jako brinuli, jer nam je sin odrastao ovdje u Njemačkoj, a vojsku je morao služiti takoreći u tuđoj sredini.

Kada smo ga posjetili za Novu godinu, već se jače osjećala napetost. Medjutim, nitko nije mislio da bi moglo biti rata. Znae kako smo svi mi mislili: Neće dopustiti Zapad. Učinili smo sve kako bi nam sin što prije izašao iz vojske. Nije uzimao dopust, samo da što prije izađe. Planirali smo proslaviti njegov dolazak iz vojske zajedno s proslavom pedesetog rodjendana moga supruga. Svi su naši planovi propali, jer su se oko Uskrsa - kojeg nikada neću zaboraviti - stvari počele jako komplicirati. Počelo je na Plitvicama, a i na sinu smo primijetili da se nešto događa. On nama naravno nije ništa govorio, ali znate da roditelji dobro poznaju svoju djecu i ne samo da vide, nego i osjete kako im se dijete osjeća. Pošto je on iz miješanog braka, najviše sam se bojala da bi zbog toga mogao stradati. Znae, mame se uvijek plaše za svoje dijete.

Ipak bili smo iznenadjeni kako se naš sin dobro snašao. Uvijek je mogao izaći van kada smo ga došli posjetiti. Nismo dobili dojam da previše pati u tuđoj sredini. Ima takvu narav da i teže stvari lako podnese. To nas je malo smirilo. On nam nije nikada htio pričati kako živi i što se događa u kasarni. Sa svima je dobro izlazio na kraj. Naravno da smo ga i mi upozoravali da se pazi, kako ga netko ne bi iskorištavao. Ipak je on navikao na jednu otvorenost ovdje u Njemačkoj, koja je u našim prilikama dolje mogla za njega biti opasna.

Još i danas mislim na te posjete, kada čovjek čeka u čekaonici da mu puste sina. Uvijek sam se u toj prostoriji osjećala nelagodno: sve je bilo nekako otrcano, polupano, klupe su bile stare i izlizane. A onaj trenutak, kada vidite sina, zaboravite sve. Odmah smo znali sjesti u auto i otići nekuda, pojesti nešto i ispričati se. Često smo i telefonirali. Tako je to išlo sve do prvih glasina o tome da će se Hrvatska osamostaliti. Više odjednom nije bilo izlaza ni za njega.

Medjutim, sin nam je pisao. Svaki sam tjedan dobivala od njega dva pisma. I to kakova pisma! Po šest stranica! Pisao nam je o svemu i svačemu. Naravno da je bio izložen propagandi. Ali kada je to došlo do te točke, da se počelo sa pranjem mozga, onda je i svakoj šali došao kraj.

Kada smo ga došli posjetiti za Duhove više nije dobio izlaza. Jedva smo ga dobili van za samo tri sata. Tada sam po prvi put osjetila da se sa njime nešto dešava. Da nešto nije u redu.

Poslije posjeta sam rekla mužu da mi se to uopće ne sviđa. Rekli smo sami sebi: pa ta dva mjeseca će još nekako izdržati. To će već nekako proći. Brojili smo dane i molili da što prije prodju.

Tada je došlo do proglašenja samostalnosti Hrvatske i Slovenije. Na sam 26. lipanj me je sin još nazvao i rekao „Ništa se ti mama ne boj. Sve je u redu.“

Medjutim, ništa nije bilo u redu. Zebnja, strah i nemir su nas obuzeli. Odjednom smo počeli neprestano slušati vijesti, ja na radiju, a muž na televiziji. Telefonirali smo okolo da što više saznamo. Sve se promijenilo jednim udarcem. Naše je stanje bilo stanje napetog iščekivanja. Noći smo proveli slušajući vijesti i tražeći stanice koje su donosile izvješća o događajima u Jugoslaviji. Sin nas je zvao telefonom kad god je mogao. Uvijek je govorio „Mama ne brini. Nije nam loše“.

Prelomno je bilo kada se po Mariboru počelo pucati. Znao kako nam je bilo! Moja se sestra više nije mogla vratiti iz Moravca, gdje je bila na godišnjem. Sve je bilo blokirano. Tek se nekakvim zaobilaznim putevima mogla vratiti kući.

Riječ: Da, prvi su pucnjevi u Sloveniji razbili naše samozavaravanje i trgnuli nas iz stanja neodlučnosti. Što se dalje događalo?

Gospodja Smokrović: Prvo nam je bilo spašavanje tog djeteta. Sjedili smo tu, jedno i drugo. Slušali radio i televiziju i hvatali svaku vijest. Poludili smo. Tražili smo veze na sve strane kako bi izbacili sina iz vojske. Angažirali smo znance i prijatelje da nam pomognu oko toga. Još je nekako išlo dok se sin mogao javljati. Ali kada je to prestalo, poludjela sam.

Naravno da je i propaganda u to vrijeme bila jaka. Čak su im govorili da Njemačka i Austrija idu napadati Jugoslaviju! Koliko je to paradoksalno! Svašta su im pričali. Moj je sin ipak poznavao Njemačku. Znao je kako se ovdje misli. A što je s onima koji su dolazili u vojsku iz najdublje Srbije?! Oni nisu imali pojma o svijetu.

Sve se zaoštrilo. Dolina u kojoj se nalazila kasarna moga sina je bila sa svih strana blokirana. Nije se moglo u nju ući, niti izaći. Na televiziji sam mogla gledati kako avioni bombardiraju moj Holmec. Pomislite, bombe na Holmec! A moj sin usred toga pakla! Razboljela sam se od brige i straha za njega. Bilo je to toliko strašno. Nikada to neću zaboraviti. Ne mogu Vam reći kako sam se

osjećala. Nikako nismo mogli shvatiti da je to stvarno istina, da se to stvarno događa.

Odjednom više nisu radili ni telefoni. Na televiziji smo mogli gledati borbe u i oko Sentilja. Nismo mogli vjerovati da se to stvarno događa. Nekih tri ili četiri dana nismo imali nikakve vijesti od našega sina. Preko jednog znanca moga šogora smo konačno uspjeli saznati da je Igor ostao u kasarni. Konačno smo imali jednu vijest o njemu! Najviše sam se bojala da je negdje yani. Sada mi je bilo malo lakše. Svašta se čulo u ono vrijeme. Čak se i vojni odsjek u Opatiji interesirao za mladice sa svoga područja i javio nam je takodjer da se naš Igor nalazi u kasarni, da je dobro. Susjedi su nas nazvali iz Opatije i rekli nam da je dobro i da je sve u redu. Odmah nam je bilo lakše! Tako nam je laknulo!

To su tako neopisivi momenti olakšanja i sreće! To su bili dani kada su se u razmaku od pet minuta izmjenjivali šokovi, strah i zebnja, sa trenucima sreće, radosti i olakšanja. To je neopisivo. To je bilo nevjerojato vrijeme! A sve čovjek misli, pa to ne može biti istina! To nije stvarnost! To je neki čudan film u koji smo zabunom zalutali i igramo neke neobične uloge za koje nismo spremni, sposobni, niti raspoloženi.

I tako smo mi čekali ovdje svaki glas. Sa sestrom smo se dogovorili da ćemo biti spremni i kada kaže, dodjite, doći ćemo. Kako, to je druga stvar. Preko granice se nije moglo. S avionom se nije moglo, jer nisu letjeli niti u Zagreb, niti u Ljubljano. U svakom smo se slučaju dogovorili da ćemo imati spremne stvari i novac, te čim dodje vijest da dodjemo, nekako ćemo doći. Imali smo još jedan auto u Opatiji u garaži. Sa sestrom smo se dogovorili da će pokušati doći nekako do Igora, a mi ćemo pokušati doći avionom do Austrije, a dalje ćemo vidjeti.

Tako je došao taj dan četvrti srpanj. Bolje da ga se ne sjećam. Ja sam bila sa živcima na kraju. Više nisam mogla. Na radiju smo čuli da u nedjelju treba biti bombardiran Zagreb i Ljubljana. Čovjeku svakave misli prolaze kroz glavu. Čovjek se pita je li to bilo dobro da smo sina poslali u vojsku. Na radiju smo čuli vijest da u devet sati avioni iz Pule, kreću bombardirati Maribor. A nas dvoje sjedimo ovdje i ne možemo sebi pomoći. Ne znamo što bi počeli. Zdvojni i izmučeni neizvjesnošću. Pa odjednom opet počnu zvoniti telefoni: Avioni su se vratili, nisu bombardirali! Pa opet taj iznenađni osjećaj sreće, kada joj se čovjek uopće više ne nada! U tom sam se trenutku sjetila jedne recitacije mog Igora u školi u kojoj se ponavljala riječ

„avioni, avioni“. Nekako su se izmiješale slike iz prošlosti s vijestima tih dana. Bilo je to kao trauma: Biti usred događaja za koje čovjek misli da ne mogu biti, slušajući vijesti o tim događajima i ne vjerovati da su stvarni, a morati u njih vjerovati, jer je ono što nam je najdraže i najvažnije - naš sin - ugrožen upravo tim događajima. Doživjeti sebe u totalnoj akciji spašavanja našeg djeteta i ujedno imati osjećaj da je to sve nestvarno, da se to u stvari ne može, ne smije dogoditi... Ne, to je bilo nepojmljivo vrijeme!

I tako je došao taj četvrti srpanj. Sestra je nazvala i rekla: „Dodjite, ako ga sada ne izbavimo, nećemo ga nikad izbaviti.“ A ja sam od svega bila bolesna. Imala sam uputnicu za bolnicu. Međutim, mi smo odlučili avoinom za Celovec, kako god bilo, mi smo morali u Celovec! Tako smo mi navečer, usred noći, došli u Celovec. Tamo nas je dočekala moja sestra. Ona je nekakvim zaobilaznim putevima uspjela preći granicu i doći po nas. Ja ranijih godina nikad nisam čula za taj granični prijelaz, niti sam znala da postoji. Išlo se kroz nekakvu šumu. Bilo je grozno. Sve je bilo crno, mrkla noć. Nekakve planine. Jezovito. Sjetila sam se priče o Crvenkapici i opisa one šume u kojoj na nju čeka vuk. Svašta čovjeku padne na pamet u takvoj situaciji! Konačno smo došli doma i moja mama nas je dočekala.

A ujutro, oko šest sati, nazove nas neka žena iz Maribora da joj je jedan vojnik dao broj telefona i zamolio ju da nazove i da nam kaže da dodjemo po njega. Slučajno je ta žena prolazila dok je moj sin bio na straži. On joj je na brzinu napisao - pogrešni - broj telefona. Međutim, ta je gospodja vidjela da treba djetetu pomoći, te je prema telefonskom imeniku nazivala sve brojeve u Ravnama dok nas nije našla!

Sada je trebalo - bilo kako bilo - nekako doći do Maribora i tamo naći sina! Mi smo po nekakvim kozjim stazama, preko Pohorja došli do Maribora. Drugačije se nije moglo, jer je cijela Dravogradska dolina bila blokirana.

Tako smo došli u Maribor! Ne, to nikada neću zaboraviti! Poslije bezbrojnih kontrola smo konačno došli do kasarne pred kojom su stajali slovenski teritorijalci. I tako mi tu stojimo i geldamo kako dečki izlaze iz kasarne. Svi su tu, samo moga sina nije bilo! Poludila sam! Više nisam mogla! U tom trenutku je jedan od teritorijalaca kazao: „Vidi onoga iz Knina. I on izlazi van!“ U tom sam se trenutku sjetila kako je moj Igor pričao da je u njegovoj skupini jedan iz Knina. A ja, kao da je to bio signal, trčim i pitam ga „Gdje je moj Igor?“ A on: „Koji Igor? Jel' Smokrović? - Eno ga unutra. Ne

puste ga van“. A ja: „Bože, pa zašto ga ne puste? Što se događa?“ - Znaite, to je bilo nešto, na što u tom trenutku sigurno nisam bila spremna. Mi svi totalno zdvojni i zastrašeni. Hoćemo ga što prije izvuci i sa njime otići na sigurno. Ja sam mislila da sanjam! Bilo mi je da se smijem i da vičem od ljutnje i od sreće! Živci su mi totalno popustili. Sa mnom se više nije moglo. Moja me sestra jednostavno uzela za ruku, stavila u auto i zaključala auto. Ja sam samo plakala.

Za to su vrijeme moj muž i šogor uspjeli doći do Igora i izvesti ga iz kasarne. Dečki su se presvukli i odjavili se kod teritorijalaca. To je bio opći metež. Ti dečki, mame, tate ... policija, vojska, teritorijalci, radio, televizija ... sve se izmiješalo! U svemu tome se našlo i par autobusa sa srpskim majkama! Neke su očito smatrale da je to situacija za propagandu! Meni je bilo najvažnije što prije otići i sina odvesti na sigurno. Spasiti ga!

Riječ: I tako ste se vratili sa sinom u Njemačku!

Gospodja Smokrović: Da, bilo je doduše još dosta peripetija, međutim, sin je bio sa nama! A to je bilo najvažnije! Tek kada smo došli u Celovec, krenuli prema Mainzu, kada je Igor sjeo za volan i vozio do kuće, tek sam tada mogla prvi puta zaspati. Nikad u životu nisam tako slatko spavala kao tih sedam sati vožnje na stražnjem sjedištu našeg automobila vozeći se od Celovca prema Mainzu!

Mi smo se vratili i on je odmah mogao primiti svoj stari posao kod ESWE. Lijepo su ga primili. Bila je to kao neka utjeha poslije svih tih strahova, trepnje i neizvjesnosti.

Međutim, bio je to samo sretan završetak naše osobne priče. Ali prava je tragedija tek započela, rat se razbuktavao u Hrvatskoj. Iako na nešto drugačiji način - strepnja i strah su ostali naši pratioci i narednih godina. U ratu su nam bili mnogi dragi - susjedi, poznanici, rođaci... Bojali smo se za njih. Sjećam se onih prvih dana rata u Hrvatskoj. Mi smo bili u nasoj kući u Opatiji i sa terase gledali avione koji su se vraćali sa bombardiranja Gospića u svoje baze u Pulji! Zebnja i jeza su bili osjećaji koje sam imala promatrajući sa svoje kućne terase te avione koji su se, obavivši svoj smrtonosni posao, vraćali pri zalasku sunca na nestvarno lijepoj pozadini plavičastog mora u smiraj dana.

Opet je bio tu onaj osjećaj da sam se slučajno i pogresno našla u nekom neobičnom filmu i da sam apsolutno pogrešna osoba za taj film.

U potpunosti razumijem, suosjećam i divim se svim onim hrvatskim majkama koje su svoju djecu tijekom rata imali na bojišnici. Taj strah ne može nitko razumjeti osim jedne majke.

Sada, poslije svega osjećam olakšanje.

Riječ: Da, a u međuvremenu se desila Maslenica, Bljesak i Oluja!

Gospodja Smokrović: O da! Kako je to bilo lijepo! Neopisivo! Kada su nasi dečki istu noć, kada je Zemunik oslobođen u akciji Maslenica nazvali iz oslobođenog Zemunika. Kada su sa Oluje iz oslobođenog Knina istu noć negdje oko ponoći - čini mi se - nazvali i u šali ostavili poruku na automatskoj sekretarici: „Planirajte godišnji u Kninu. Nema više balvana!“ Opet su to bili tako iznenadni trenuci sreće i neopisive radosti i olakšanja! Kao nekakav veliki usklik poslije jedne jako dugačke, zapletene rečenice!

Riječ: Da, puno smo telefonirali. Sjećam se jednog razgovora sa mojom nećakinjom koja je sa mojim roditeljima bila u Stankovcima, upravo u vrijeme kada je započela Oluja. Ja nju pitam „Dušo, što radiš?“ A ona kaže: „Pa teta, sjedim tu na terasi, mlatim nogama po zraku i gledam kako naši praše po njima“.

Gospodja Smokrović: Bio je to neopisiv osjećaj olakšanja! Moći vratiti udarac! Moći se braniti! Sada nam još samo ostaje Vukovar. Kada se oslobodi Vukovar, moramo otići tamo, moramo vidjeti što su učinili od njega. Moramo to zapamtiti i moramo pokazati da je to naš grad.

Riječ: Slažem se sa Vama i zahvaljujem Vam na ovom uzbudljivom razgovoru.

Razgovor vodila: Dr. Marija Orlović

Gospodja Smokrović pred svojim vrtom u Opatiji

Hrvatska predbožićena večer, Pius - Haus, Wiesbaden, 14. prosinca 1996.

PROGRAM:

Hrvatska himna

Pozdravna riječ Biserka Andrijević i Slavko Vrdoljak

1. „Djetešce nam se rodilo“ izvodi školski zbor
„Zvončići“ izvodi školski zbor

2. „Ana, Ana“ - narodni ples iz Posavine izvodi folklorna grupa HKM Wiesbaden

3. Igrokaz / Nada Iveljić: „Zašto plače mali robot“ izvodi kazališna skupina HKZ Wiesbaden

Zvonimir Bijelić.....kao Robi	Darko Briševac..... kao prof. Elektromagnetić
Dinko Grgat.....kao Vlado	Tomislav Bijelić..... kao Hrvoje
Marijana Mačinković.....kao Irena	Marija Jurić.....kao Mirna
Andrea Novak..... kao Mirnina mama	Marija Briševac..... kao Roberta

4. Nastup hrvatske škole Wiesbaden

- Učenički rad: „Moderan svijet“ interpretacija Josip Jurić, učenik 3 razreda
Tone Pavček: „Jednostavne riječi“ interpretacija Ivan Mišković, učenik 4 razreda
Grigor Vitez: „Pjesma za svu djecu svijeta“ interpretacija Lidija Kesić, učenica 5 razreda
A. B. Simić: „Nadjeni bog“ interpretacija Dragana Čosić, učenica 5 razreda

5. **Božićne pjesme** pjeva školski zbor „Bonaventurianum“ iz Punta na otoku Krku

6. „Tiha noć“ zbor HKZ Mainz
„Milost“ zbor HKZ Mainz
„Radujte se narodi“ zbor i tamburica HKZ Mainz

7. Ankica Magdić: „Noć bez sna“ interpretacija Ankica Magdić

8. Nastup klape „Feral“ iz Frankfurta

Duhovne pjesme:

- Dalmatinske mise / „KYRIE“
„AGNUS DEI“
Engelhardt: „AVE MARIA“
I. Zajc: „SAD PASTIRI POLETITE“

Dalmatinske pjesme:

- „Dobra večer uzorita“
- „Omili mi u selu divojka“
- „Dalmatinski šajkaš“

Zagorske pjesme:

- „Polek jedne velke gore“
- „Peharček moj“
- „Popevke sam slagal“

9. Nastup tamburaškog zbora HKZ-a Mainz

- „Dobro večer dobri ljudi“
- „Moja diridika“
- „Igrajte nam muzikaši“
- „Ladarke“

Velika nagradna tombola - Večera

Prva nagrada: Jednotjedni boravak za 2 do 4 osobe u hotelu A kategorije u jednoj europskoj državi po Vašem izboru !

Kroz program vodi: **Gabrijela Fijala**

HRVATSKI BOŽIĆ

Hrvatska predbožićna večer, Wiesbaden, Pius -Haus, 14. prosinca 1996.

Božićno vrijeme je za Hrvate u Wiesbadenu već skoro nezamislivo bez naše tradicionalne predbožićne priredbe. Ovoga puta upriličili smo je zajedno s nogometnim klubom Hajduk iz Wiesbadena.

Nakon pjevanja hrvatske himne nazočne su pozdravili Biserka Andrijević, predsjednica HKZ Wiesbaden i Slavko Vrdoljak predsjednik NK Hajduk Wiesbaden. Potom je slijedio program u kojem su osim domaćih nastupili i gosti iz Hrvatske te Mainza i Frankfurta.

U prvom dijelu programa sudjelovali su učenici hrvatske škole u Wiesbadenu, folklorna grupa HKM Wiesbaden, dječja kazališna grupa HKZ Wiesbaden, tamburaški zbor HKZ Mainz te gosti iz Punta na otoku Krku, školski zbor „Bonaventurianum“ pod ravnanjem glazbenika fra Ive Perana.

Nakon toga je uslijedila stanka koju smo koristili za služenje večere. Pored već obvezatnog odojka nudili smo bakalar, razne hrvatske kolače i dobra hrvatska vina.

U drugom dijelu programa uživali smo u prekrasnim pjesmama u izvodjenju klape „Feral“ iz Frankfurta.

Za uspjeh ove priredbe smo vrlo zahvalni našim vjernim pomagačima koji su brinuli o sisanju pšenice, svečanom uredjenju dvorane, pripremanju jela, pripremanju programa i sudjelovanju u njemu. Zahvaljujemo djeci koja su marljivo vježbala za božićni nastup, a naravno i donatorima gospodinu Marinku Bodrožiću te našim ugostiteljima; obitelji Tropšek, obitelji Bartulović i obitelji Karković koji su na taj način doprinijeli uspjehu proslave. (ba)

Nastup tamburaškog zbora HKZ-a Mainz

Nastup školskog zbora „Bonaventurianum“

Nastup klape „Feral“

Prizor iz igrokaza „Zašto plače mali robot“

Glanz und Elend der Wanderarbeitnehmer der ersten Generation in Deutschland

(Sozio-kulturelle Betrachtung über ein Gesellschaftsphänomen)

Es war die Zeit des Wiederaufbaus, des Wirtschaftswunders, des kalten Krieges und des Mauerbaus in Berlin. Professor Ludwig Erhardt (1897 - 1977), Adenauers Bundeswirtschaftsminister setzte, das Prinzip der „sozialen Marktwirtschaft“ durch. Heute feiert man den 100. Geburtstag dieses hervorragenden Ministers und Wirtschaftswissenschaftlers. Die Bundesrepublik Deutschland brauchte damals Arbeitskräfte, viele Arbeitskräfte.

Als im Jahr 1955 die erste Anwerbevereinbarung mit Italien zustande kam - es folgten die Anwerbeabkommen mit Spanien (1960), Griechenland (1960), Türkei (1961), Marokko (1963), Portugal (1964), Tunesien (1965) und dem ehemaligen Jugoslawien (1968) - konnte niemand erahnen, nicht einmal die Deutsche Regierung noch weniger die angeworbenen Gastarbeiter, was diese neue Völkerwanderung bedeuten würde, für die Gesellschaft der Bundesrepublik Deutschland und für dessen Gastarbeiter, ausländische Arbeitnehmer, Wanderarbeitnehmer, ausländische Mitbürger oder, wie in letzter Zeit oft gesagt wird, einheimische Nichtdeutsche.

Fast alle Gastarbeiter aus all diesen Ländern dachten, sie würden einige Jahre hierbleiben, Geld verdienen und bald nach Hause in ihre Heimatländer zurückkehren. So ist es aber nicht geschehen. Diese damals junge und gesunde Generation der ausländischen Wanderarbeitnehmer, im Durchschnittsalter zwischen 20 und 40 Jahren sind heute alte Menschen geworden. Sie haben nach einigen Jahren des Aufenthaltes in der Bundesrepublik Deutschland, dank der Sozialcharta der Europäischen Gemeinschaft, ihre Frauen und Kinder im Rahmen der Familienzusammenführung aus ihren Heimatländern nach Deutschland geholt. Viele haben auch hier in Deutschland geheiratet, und ihre Kinder wurden (sogenannte 2. und 3. Generation) hier in der Bundesrepublik geboren.

Die überwiegende Mehrzahl der ausländischen Wanderarbeitnehmer konnte im Prinzip kein Wort Deutsch, emotional und im Herzen lebten sie wie in ihren Heimatländern, obwohl sie tagtäglich am Arbeitsplatz und in der Gesellschaft der Bundesrepublik eine neue Welt entdecken mußten. Das ewige hin-und hergerissen sein hat jemand so ausgedrückt: „Morgens Deutschland - abends Heimatland.“ Die Ambivalenz (Doppelwertigkeit, das heißt

gleichzeitig bestehende, einander entgegengesetzte Gefühle - z.B. Haßliebe - haben) charakterisiert das Gefühlsleben vieler Wanderarbeitnehmer der 1. Generation.

Der schweizerische Schriftsteller Max Frisch hat schon damals, am Anfang dieser neuen Völkerwanderung in Europa, seinen berühmten Spruch gesagt und geschrieben: „Die Arbeitskräfte wurden gerufen und die Menschen kamen.“

Diese Menschen haben im Laufe der Zeit am Arbeitsplatz und im täglichen Kontakt mit ihren deutschen Arbeitskollegen ein bißchen Deutsch gelernt. Sie kamen irgendwie zurecht. Das einzige, was sie stärkte und ihnen Mut gab, weiterhin in Deutschland zu bleiben, waren ihre Familien, ihre Frauen, ihre Kinder und die Religionsgemeinschaften, die Kroaten und die Slowenen, die Portugiesen, die Spanier und die Italiener taten sich zusammen in ihren katholischen Missionen, die Türken, Marokkaner, Tunesier und andere Araber in ihren Hinterhofmoscheen oder in vielen Ausländervereinen. Die Zerrissenheit zwischen Heimatland und Deutschland charakterisiert die ganze Lebensperiode dieser ersten Generation - bei den Italienern schon über 40 Jahre lang.

Diese erste Generation der Fremden in Deutschland wurde jahrelang verwaltet und betreut. Man kümmerte sich um sie. Das außergewöhnliche in all den Jahren dieser modernen Völkerwanderung ist sicherlich die zweite und dritte Generation, die Kinder und Jugendlichen der ausländischen Bevölkerung in Deutschland. Sie sind im Vergleich zu ihren Eltern (zur 1. Generation) etwas Neues in Europa, sie sind nicht mehr so zerrissen zwischen dem Heimatland ihrer Eltern und Deutschland. Sie haben eine neue Dimension und eine doppelte kulturelle Identität entwickelt, eine europäische Dimension sozusagen.

Die erste Generation der Gastarbeiter waren mehr oder weniger Fremde in Deutschland. Verschiedene deutsche Institutionen befaßten sich jahrelang (insbesondere die sozialen und die kirchlichen Institutionen) mit der vielschichtigen Problematik des Phänomens „Gastarbeiter“. Es gibt in der Bundesrepublik Deutschland heutzutage eine ganze Bibliothek und unzählige wissenschaftliche Abhandlungen und Untersuchungen darüber, in soziologischer, pädagogischer, kultureller,

wirtschaftlicher und rechtlich-politischer Hinsicht. Man hat jahrelang immer wieder über diese erste Generation der Ausländer in Deutschland gesprochen. Ihre Probleme wurden beschrieben, erläutert, diskutiert; in Ministerien, in den Rathäusern, in den kirchlichen Institutionen. Die erste Generation kam selber kaum zu Wort. Sie suchten Hilfe, wenn sie Probleme nicht selber lösen konnten, in ihren katholischen Missionen, in ihren Vereinen, bei den Deutschen Gewerkschaften und (kaum) bei deutschen Politikern.

Abends, wenn sie müde von der Arbeit nach Hause kamen, lebten sie gedanklich und emotional in ihren Heimatländern. Die Frau und die Kinder, die hier waren, vermittelten ihnen die Illusion der Heimat in Deutschland. Die Musik des Heimatlandes (manchmal ärgerten sich deutsche Nachbarn deswegen) und die Videofilme verstärkten noch die Illusionen des Heimatlandes in den Hinterhöfen der deutschen Großstädte.

Wenn man die Identität als völlige Übereinstimmung einer Person mit dem, was sie ist, bezeichnet, gab und gibt es bei den Wanderarbeitnehmern der ersten Generation einen Bruch, im psychologischen (Ich-Identität) und im soziologischen Sinne (kulturelle Identität). Was die kulturelle Identität anbetrifft, wird es besonders spannend, nicht nur für die erste, sondern auch für die zweite und dritte Generation der Kinder und Jugendlichen der ausländischen Wanderarbeitnehmer.

Wenn wir die kulturelle Identität als im kulturhistorischen Zusammenhang erworbenes (gelerntes) Selbstverständnis eines Individuums, einer Gruppe oder Nation im Hinblick auf die Werte, Fähigkeiten, Gewohnheiten, Sitten und Gebräuche, Traditionen und vor allem die Sprache, analog zum Prozeß der sozio-emotionalen Persönlichkeitsbildung, betrachten und vergleichen, so läßt sich eine Entwicklung der individuellen und gruppen-spezifischen kulturellen Identität erklären. Das vollzieht sich innerhalb eines sozial (Familie, Gesellschaftsschicht, ethnische Minderheit) oder regional (kroatische, deutsche, europäische Kultur) definierten kulturellen Milieus.

Die kulturelle Identität einer konkreten Person entsteht aus dem Eingebundensein des Individuums in die kulturelle Identität eines Kollektivs einerseits und dem Bestreben nach Autonomiebewahrung der eigenen Ich-Identität andererseits, oft auch in Abgrenzung gegenüber den kulturellen Normen und Zwängen (Kulturmuster) dieses Kollektivs. In unserem Falle also wäre zu untersuchen,

inwieweit und in welchem Maße die Ambivalenz und die Zerrissenheit die kroatische kulturelle Identität der ersten Generation (oder der zweiten und dritten Generation) der Wanderarbeitnehmer in Deutschland geprägt hat.

Das Spannungsfeld zwischen zwei Kulturen erlebte (und erlebt) die erste Generation der Wanderarbeitnehmer seit 20 oder 30 Jahren jedenfalls viel intensiver als die zweite oder dritte Generation.

Die ersten Gastarbeiter (Wanderarbeitnehmer) aus Kroatien, Slowenien, Bosnien-Herzegowina, Serbien, Mazedonien und viele Albaner aus Kosovo kamen nach Deutschland Ende der sechziger, Anfang der siebziger Jahre. Als junge, unverheiratete Männer und Frauen haben sie hier in Deutschland nicht nur eine Sprache, sondern im Vergleich zu ihren heimatländischen Traditionen und Werten eine andere Zivilisation entdeckt und erlebt. Vieles, was ihnen im Heimatland von Tradition, Religion und Erziehung her verboten oder tabuisiert war, war hier erlaubt. Die Auseinandersetzung mit der „unbegrenzten Freiheit“ jedes einzelnen hat viele Gastarbeiter der ersten Generation vor den Kopf gestoßen. Einige von ihnen wurden sicherlich angenehm überrascht, viele haben es aber nicht verstanden und leiden darunter bis zum heutigen Tag. Dies gilt gleichermaßen für die Männer wie für die Frauen der ersten Generation.

Die materielle und finanzielle Unabhängigkeit und Relativierung der mitgebrachten Werte und Normen äußerte sich auch in einer bis dahin nicht gekannten (nicht einmal gedachten) sexuellen Freizügigkeit. Diese Erfahrung der Freiheit hat manche Gastarbeiterfamilien (traditionelle patriarchische) zerstört. Den Halt fanden viele bei der Kirche, in der Familie und in der bewußten Abgrenzung von dieser für sie nicht verstandenen freien Welt. Daß dies zwangsläufig zu Konflikten zwischen Eltern und Kindern führte, ist eine unbestrittene Tatsache.

Vieles ist anders geworden für die erste Generation hier in Deutschland, aus drei Jahren des Aufenthalts sind erst fünf, dann acht, dann 15, dann 20 oder sogar 30 Jahre geworden. Die damaligen 25- und 30jährigen sind 50- bzw. 60jährige geworden. Viele von ihnen haben in Kroatien oder in Bosnien-Herzegowina neue Häuser gebaut. Sie haben ihren Verwandten in der Heimat gezeigt, wie gut man in Deutschland lebt, wie man viel Geld verdient. Wenn sie einmal im Jahr 3 - 4 Wochen Urlaub in ihrer Heimat verbrachten, sagten die Einheimischen: „Die Deutschen sind gekommen.“

Die Heimat also erlebt man seit 30 Jahren nur im Urlaub. Man träumt immer noch davon, daß man endlich mal zurückgeht. Und zurückgehen werden sicherlich viele, wenn sie eine Rente (oder Pension) erreicht haben. Ihre Kinder aber werden in der Mehrzahl in Deutschland bleiben. Damit entsteht für die Mütter und Väter der ersten Generation ein neues Problem.

Bei allen statistischen Ämtern der Länder und beim Statistischen Bundesamt (Wiesbaden) gibt es differenzierte Daten über die ausländische Bevölkerung in Deutschland.

Die Statistik gibt uns die Einsicht in:

- Gesamtzahl der ausländischen Bevölkerung in Deutschland, und in der Bundesländern nach Staatsangehörigkeit
- Männer und Frauen nach dem Alter differenziert
- Kinder und Jugendliche
- Schulbesuch der ausländischen Kinder und Jugendlichen nach Schulstufen und Schulform differenziert
- beschäftigte Ausländer in Deutschland
- arbeitslose Ausländer in Deutschland
- Asylsuchende und Kriegsflüchtlinge
- Geburten und Sterbefälle
- Verheiratete, Geschiedene und Getrenntlebende
- mit Deutschen Verheiratete
- Einbürgerungen usw.

Über das seelische Leben und die Gemütslage, über Wünsche, Träume und Alltagsbewältigungen gibt es keine gesicherten Daten. Darüber kann man nur spekulieren.

Ich bitte deshalb die Leser, auch diese meine Betrachtungen kritisch und vorsichtig zu betrachten, und als Überlegungen eines erfahrenen Pädagogen und Zeithistorikers zu interpretieren - nicht mehr und nicht weniger.

Seit drei Jahren begleite und betreue ich eine Wanderausstellung, eine Europaausstellung und eine Lernwerkstatt zugleich. Im Rahmen

meiner Tätigkeit als pädagogischer Mitarbeiter im Hessischen Institut für Lehrerfortbildung bekam ich so die Möglichkeit, viele hessische Schulen (und Schüler) kennenzulernen. Diese Ausstellung heißt „EURE und OPAs Kultur“. Sie versucht (mit gutem Erfolg) die Begriffe: Kultur, Kulturbegegnungen und Kulturaustausch in Europa in der Geschichte und Gegenwart zu didaktisieren. Ich arbeite in dieser Lernwerkstatt mit Lehrern und Schülern. Meine Gespräche mit den Schülern in verschiedenen hessischen Schulen waren mehr als interessant. Bevor wir uns für ein Projekt in der Lernwerkstatt entschieden haben, führten wir ein freies Gespräch über Kultur, Traditionen, Kulturbegegnungen und Kulturaustausch. Anfangs stelle ich mich immer den Schülern vor und bitte sie, sich selbst vorzustellen mit Namen, Berufswunsch und evtl. Nationalität. Überwiegend waren es deutsche Schüler aber in der Regel gab es in jeder Klasse einige ausländische Schüler. In einem Frankfurter Gymnasium betreute ich im November 1996 eine Abiturientenklasse. Bei der Vorstellung sagte ein Schüler: „Ich heiße Dominik und bin Europäer.“ Die Schüler der Klasse waren in der Mehrzahl Deutsche, darunter zwei Italiener, ein Spanier und ein Iraner. Ich fragte überrascht: „Wieso Dominik, bist Du ein Europäer?“ Er antwortete selbstbewußt: „Meine Mutter ist Kroatian, mein Vater ist Deutscher. Meine Muttersprachen sind Deutsch und Kroatisch und hier in der Schule lerne ich Englisch, Französisch und Latein.“

Solche Beispiele gibt es in der verschiedensten Variationen (Griechisch-Deutsch, Türkisch-Deutsch, Italienisch-Deutsch, Spanisch-Deutsch usw.) in Deutschland zu genüge. Das ist ein Phänomen der zweiten und dritten Generation - der Kinder und Jugendlichen der ersten Wanderarbeitnehmer. Darüber mehr in der nächsten Folge.

Marijan Batinić

VELIKI DOGADJAJ U „MALOM MISTU„

Spomenik Ivanu Pavlu II. podignut u Selcima na otoku Braču, 7. rujna 1996.

Prošle godine boravio sam sa svojom suprugom Anom, gotovo pola godine na otoku Braču. Tako samo imali priliku doživjeti pripreme za podizanje spomenika svetom Ocu Ivanu Pavlu II, a takodjer i svečanost otkrivanja samog spomenika u Selcima na drugu obljetnicu posjeta Pape Hrvatskoj 7. rujna 1996.

Selca, moje rodno mjesto, udaljena su nekoliko kilometara od mora, ali more možete vidjeti sa svakog južnog selačkog prozora. I usprkos činjenici da Selca nisu na moru vrijedno ih je pogledati, pa ako vas put nanese na Brač ne propustite priliku svratiti u to „Malo misto“. Nemojte slučajno pogriješiti pa Selca pred Selčanima nazvati „Malim mistom“, to oni, ponosni na svoje mjesto, ne dozvoljavaju - Selca su ipak općina ! Imaju Selčani i na što biti ponosni. Najveća atrakcija Selca jest kamen. Selca zapravo žive od kamena koji ih je i stvorio i nadahnuo. Selca su puna kamenoklesara, a tko radi s kamenom zasigurno ima i potajnih, kiparskih naklonosti, pa zato i nije čudo da Selčani tako rado podižu spomenike. O tim kiparskim sklonostima svjedoče i selačke kuće koje su građene od klesanog kamena, a gotovo svaka kuća ima neku reljefnu spomen ploču koja je pravo malo umjetničko djelo.

Prije tri i pol godine, što je zasigurno svima još u sjećanju, podignut je, uz već postojeće spomenike Nikolaju Tolstoju i Stjepanu Radiću, spomenik Hans -Ditrich Genscher-u u znak zahvalnosti za njegov veliki doprinos za priznavanje Republike Hrvatske. Financirao je to tada jedan imućni selački iseljenik iz Amerike. Mišljenja o podizanju tog spomenika su bila podijeljena, a meni osobno bilo je teško shvatiti da se spomenik diže živoj osobi, bio sam uvjerenja da se spomenici dižu zaslužnim ljudima poslije njihove smrti.

Već prilikom otkrivanja toga spomenika selački župnik, don Stanko Jerčić, kazao je da bi trebalo podići spomenik Papi obzirom na njegove zasluge i svesrdno zauzimanje

za obranu hrvatske pravde, slobode, mira i stvaranja Hrvatske države.

Obećao je da će se osobno zauzeti da se uz župnu crkvu Krista kralja u Selcima podigne spomenik Ivanu Pavlu II.

Osjetio sam to tada kao rivalitet između tzv. „moćnih ljudi“ kojima je stalo do ostvarenja upravo „njihovog“ projekta. Kada se npr. sakupljao novac za mjesnu ambulantu, za što sam se i ja zauzeo i u čemu sam aktivno sudjelovao, onda su tzv. „moćni ljudi „ bili prilično suzdržani. Koliko je ambulanta važna jednom otočkom mjestu mislim da nije potrebno naglašavati.

Don Stanko Jerčić je neposredno nakon otkrivanja spomenika Hans Ditrich Genscher-u raspisao natječaj za idejnu skulpturu Pape, a istovremeno i za donatore i sponzore. Odaziv je bio velik, pa je već nakon godinu dana u prostorijama općine Selca bilo izloženo 20 skulptura, radova umjetnika iz cijele Hrvatske. Za najbolju skulpturu izabran je rad akademskog kipara Kuzme Kovačevića, a prikupljena su bila i potrebna sredstva i to više od 250 tisuća DM. Obradovao me je taj uspjeh, ali nisam mogao a da si ne postavim pitanje: „Je li tom „Malom mistu“ doista potreban još jedan spomenik i ne bi li se ovaj sakupljeni novac mogao korisnije upotrijebiti, npr. za izgradnju bolnice ili staračkog doma?“

Na to pitanje dobio sam brz i jednostavan odgovor, da se za takve projekte taj novac ne bi mogao skupiti.

Čim su sredstva prikupljena, počele su žustre pripreme za podizanje spomenika. Osnovan je radni odbor i utvrđen datum postavljanja spomenika. Iz kamenoloma u Selcima izvadjen je bijeli kameni blok težak pet tona. Promatrao sam ukrcavanje te kamene grdosije na brod koji ga je trebao prevesti kiparu Kovačeviću na otok Hvar. Moram priznati da me se njegova golemost jako dojmila.

Istovremeno je otpočelo uređivanje dvorišta, još uvijek nedovršene, župne crkve Krista kralja u Selcima. Crkva Krista

kralja se počela graditi već daleke 1925 godine i to naravno od bijelog bračkog kamena. Nakon Drugog svjetskog rata, u komunističkoj Jugoslaviji, gradnji crkve nije bilo mjesta, usprkos toga Selčani i selačka dijaspora su uspjeli popraviti u ratu oštećenu crkvu i sagraditi 55 m visoki zvonik. U crkvi se nalazi Meštrovićeva skulptura Srca Isusova, a oltar je sagradjen od kamene gromade teške tri tone. Unutrašnjost crkve, doduše, još nije završena ali je u tijeku ostvarenje projekta arhitekta Jerka Rosina, koji predviđa kasetiranje crkvenoga svoda.

U uređenje crkvenog dvorišta dosta se uložilo, a sve je uređeno u stilu cijelog mjesta - u kamenu.

Svečanost otkrivanja spomenika je trajala tri dana. U župnoj crkvi održana je prigodna akademija na kojoj je uz recital Papinih stihova dr. Milan Bešlić govorio o Kovačevićevoj skulpturi. A sam Kovačević, vidljivo uzbuđen, izjavio je da je to njegovo najbolje kiparsko djelo.

Na sam dan otkrivanja spomenika 7. rujna 1996. u Selcima je bilo vrlo svečano. Tako je „Malo misto“ odjedanput postalo „Velo misto“. Uz mnoštvo domaćih, stigli su i brojni gosti iz cijele Hrvatske kako bi prisustvovali ovoj velebnoj svečanosti. Rijetku nesvakidašnju sliku pružala je povorka hrvatskog svećenstva pod vodstvom domaćina, hvarsko-bračko-viškog biskupa msgr. Slobodana Štambuka pri dolasku na svetu misu. Uz kardinala Franju Kuharića i apostolskog nuncija msgr. Giulia Einaudi-a nazočni su bili: nadbiskup vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, kardinal patrijarh Venecije Marko Ce, splitsko-makarski nadbiskup Ante Jurić, biskup Marin Barišić, zadarski nadbiskup Ivan Prendja, djakovački i srijemski biskup Ćiril Kos i njegov koadjutor Marin Srakić, krčki biskup Josip Božančić, banjalučki biskup Franjo Komarica, mostarski biskup Ratko Perić i njegov predhodnik u miru Pavao Zanić i otac Marinko Zadro, provincijal dominikanskog reda, te svi brački župnici.

Još nikada u životu nisam vidio toliko svećensta na jednom mjestu, pa još k tome upravo u mom „Malom mistu“.

Naravno nisu izostali ni državni dužnosnici; izaslanik predsjednika RH dr. Franje

Tudjmana dr. Jure Radić, potpredsjednik hrvatske vlade, splitsko-dalmatinski župan Krno Peronja, zapovjednik HRM vice admiral Vid Stipetić, te više saborskih zastupnika kao i čelnici svih bračkih općina.

Crkva je bila prepuna, mnogi su morali ostati vani ispred crkve. Pomislio sam na obične nedjeljne mise kada je crkva poluprazna, a naročito ima malo muškaraca. I nehotice mi se nametnula usporedba s nedjeljnim misama u Wiesbadenu, koje su, moram priznati, puno brojnije posjećene. Zašto je to tako? Možda je potrebno još koje vrijeme, a možda bi crkva trebala više raditi na tome. Iz moga razmišljanja trgnuo me je glas s oltara, msgr. Slobodan Štambuk je upravo pozdravljao goste.

Poslije mise procesija je krenula prema lijepo uređenom crkvenom dvorištu na ceremoniju otkrivanja spomenika. Pokušao sam u toj sveopćoj gužvi žurno izići iz crkve da bih zauzeo što bolju poziciju s koje bih video-kamerom snimio taj dugoočekivani trenutak.

Proželi su me trnci kad sam čuo zvukove mandolinskog i puhačkog orkestra KUD-a „Hrvatski sastanak 1888“ koji su označili početak ceremonije otkrivanja spomenika. Nazočnima se obratio dr. Jure Radić istaknuvši vezu Hrvata i Svete Stolice kroz 13 stoljeća kršćanstva, vezu koja je dosegla vrhunac prije dvije godine, 7. rujna 1994. kada je Papa posjetio Hrvatsku, a u znak sjećanja na njegov pastirski posjet postavlja se ovaj spomenik. Sam spomenik otkrio je predstavnik Svete stolice u RH apostolski nuncij msgr. Giulio Einaudi, koji se na hrvatskome jeziku zahvalio na ukazanoj mu časti i između ostalog kazao da bi spomenik trebao biti trajno sjećanje na duhovne vrijednosti koje promiče sveti Otac. Bio sam ushićen veličinom i ljepotom bijelog kamenog spomenika koji prikazuje Papu u hodu, visokog 2,70 m i teškog 3,5 tone. Svečanost je završena izvođenjem himne zahvalnosti koju je napisao selački župnik don Stanko Jerčić, a uglazbio Siniša Vuković, također iz Selca.

Selca su i danima nakon otkrivanja spomenika bila puna mnogobrojnih posjetitelja koji su se, ne štedeći filma, slikali uz spomenik. Najuspješnije fotografije naći će se u porodičnom albumu za uspomenu na ovaj veliki događaj. Među

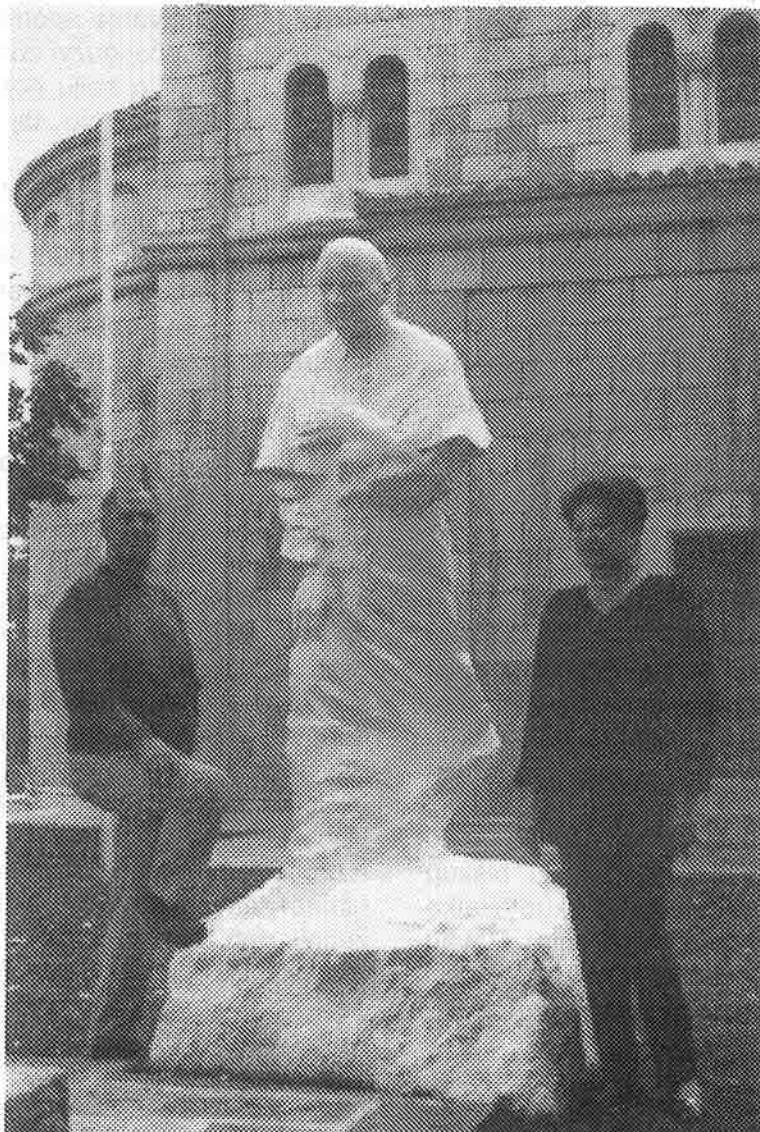
njima sam bio i ja, želio sam kao i ostali imati fotografije za uspomenu, a pokoju i za nas glasnik „Riječ“.

I ako ste pomislili da će Selca mirovati nakon ovako velikog događaja, onda ste se prevarili. Naime već neposredno nakon postavljanja spomenika Papi, Selčani su počeli razmišljati o podizanju novog spomenika. Poticaj ovoga puta dolazi iz redova selačkoga HSS-a, a trebao bi, po prvi put, biti podignut spomenik jednom domaćem čovjeku - bračaninu Tomi Didoliću. Veliki idealist i narodni entuzijast Toma Didolić ostao je u srcima Selčana kao inicijator budjenja nacionalne svijesti u drugoj polovici 19 st., kao brački

zastupnik i narodni poslanik dalmatinskog pokrajinskog sabora te kao glavni pokretač borbe za ujedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom koje su tada pod Austro-Ugarskom bile administrativno odvojene.

Vjerujem da će doći do ostvarenja ovoga projekta, jer Selčani ne bi bili Selčani ako ne bi ostvarili ono što su naumili, a posebno kad se radi o podizanju spomenika. Ja se osobno nadam da bi se uz taj projekt mogla omogućiti i obnova već dugo vremena zapuštene palače Didolić.

Juraj Štambuk

Ana i Juraj Štambuk kraj spomenika Papi u Selcima

ČITANJE ZNAKOVA VREMENA. DUHOVNA OBNOVA I DUHOVNO JEDINSTVO HRVATSKOG NARODA

U organizaciji AMAC-Deutschland i drugih udruga iz regije Rajna-Majna među kojima je bila i HKZ Wiesbaden u Frankfurtu je 25. 1. 1997 održana tribina pod gornjim naslovom.

Predavač: prof. dr. Ivan Grubišić

Dr. Ivan Grubišić, rodom iz Solina, sociolog iz Splita i svećenik Splitske nadbiskupije održao je pod gornjim naslovom tribinu u Frankfurtu a sutradan u Mainzu. Osim što je župnik i profesor u Splitu, on je osnovao i HAU Split, Hrvatsku akademsku udrugu koja nije ovisna niti o Crkvi, niti o državi ili nekoj stranci. Ona je samostalna a stavlja se u službu cijelom hrvatskom narodu.

U prvom dijelu tribine govori prof. Grubišić o općim uvjetima čitanja znakova vremena. Za moći čitati znakove vremena nije dovoljno samo "misliti". Potrebno je pojave u vremenu pomno proučavati sa svim mogućim znanstvenim metodama da bismo mogli doći do određenih spoznaja. "Nakon istraživanja sam konstatirao da je stvarnost sasvim nešto drugo nego sam ja to "mislio". Ne može se doći do nekih važnih zaključaka bez istraživanja. Zbog toga je potrebno osnivati institucije koje se bave istraživanjem stvarnog stanja Crkve i društva, da nam se ne bi stalno događale iste pogreške, da naime govorimo o stanju stvari a da to stanje nismo proučili, da ne govorimo napamet.

Svjedoci smo i sudionici milenijskih promjena.

U biti postoje dva oblika društva, postoje dvije paradigme društva: autokratska i demokratska.

Prijašnja vremena bila su autokratska vremena. Takva je bila Crkva i država i mnoge institucije, npr. brak. Autokratska paradigma se ostvaruje u znaku triju "m": monolog, monopol, monolit. Autokratska društva se ostvaruju tako da zapravo jedan ima pravo govoriti (monolog), jedan ima pravo odlučivati (monopol) i na taj se način stvara monolitnost: nitko ne smije stršiti. U svojoj biti ova je paradigma religiozna: mišljenje vrijedi ako se slaže s propisom, nije važan pojedinac - važan je kolektiv.

Demokratska paradigma je bitno kršćanska: u kršćanstvu je važan svaki pojedinac, vjera se i ostvaruje u pojedincu, čin vjere je isključivo čin svake osobe pojedinačno i poimenca.

Ima četiri bitne sastavnice demokratske paradigme:

1. Pojedinac, čovjek kao osoba je najveća vrijednost. Pojedinac je podloga društva. Pojedinac i društvo su jednako važni. To su dva krila ljudske zajednice. Ptica ne može jednim krilom letjeti.

2. Dijalog - demokratska se paradigma ne

može bez ravnopravnog dijaloga osrtvarivat, ona ne može bez razgovora živjeti. Bog je i sam postao čovjekom radi dijaloga, on je Riječ kroz koju Bog razgovara s ljudima. . Mi smo tek na početku dijaloga. Čovječanstvu je trebalo dva milijuna godina za naučiti govoriti, koliko će mu trebati za naučiti razgovarati?

3. Pluralizam, tj. svaki ima pravo biti, živjeti, misliti na sebi svojstven način i svaki ima dužnost to "biti, živjeti, misliti na drugi način" svoga bližnjega poštivati. Bez toga društvo ne može opstati. U tome se sastoji tolerancija. Bez nje se društva međusobno potiru. U tome nismo došli baš daleko.

4. Zajedništvo u različnostima. To znači da iako smo svijesni svojih razlika trebamo živjeti u zajedništvu. Različnosti pojedinih dijelova društva daju tom društvu živahnost.

Iz ovakvog razmišljanja rodila se zamisao o utemeljenju jedne udruge. Osnovana je HAU - Hrvatska akademska udruga u Splitu. Ona je pokrenula tri projekta:

1. Hrvatska povelja 96. To je u stvari jedan kodeks ponašanja u Hrvatskoj. Svaki je može potpisati. Što više bude potpisnika, to će više težiti izjave koje će se u ime potpisnika davati.

2. Svake godine će HAU izabrati jednu osobu iz hrvatskog javnog života i proglasiti je osobom dijaloga godine. Do sada je proglašen Vinko Nikolić za osobu godine 1995. Za 1996. je predložen Ivan Supek.

3. Svijećnjak duhovnog zajedništva hrvatskog naroda i svijeća mira.

Taj projekt je još u fazi ostvarivanja. Na poziv HAU kojemu su se pridružile druge mnogo starije hrvatske institucije HAZU, Matica hrvatska i Hrvatska matica iseljenika izradili su mnogi hrvatski umjetnici svoj prototip hrvatskog svijećnjaka. Jedna grupa poznavatelja umjetnosti imat će zadatak od prispjelih rješenja izabrati najbolje rješenje. Svijećnjak će moći dobiti uz pristupačnu cijenu svaka hrvatska obitelj i svijeća mira će se paliti samo u određenim zgodama. Do sad su ovakvu ideju o hrvatskom svijećnjaku prihvatili već mnogi, između mnogih ističu se predsjednik Tuđman i kardinal Kuharić.

Edvin Bukulin

VRIJEME POKLADA

Pokladna zbava, održana u Wiesbadenu 8. 2. 1997., u prostorijama HKM, Waldstr. 95

U subotu 8. veljače 1997. Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden priredila je pokladno slavlje u prostorijama HKM u Wiesbadenu.

Ulaz je bio slobodan, ali su svi morali doći maskirani što je uveliko doprinijelo bogatom šarenilu priredbe pa su tako u 19 sati počele pristizati prve maškare.

Bilo je lijepo i veselo, a moglo se i naplesati do mile volje za što se je zdušno pobrinuo Stjepan Tomašić, član HKZ-a Wiesbaden koji je, prateći se na keyboard-u, pjevao hrvatske zabavne pjesme.

Vrhunac veselja bilo je biranje najuspjelije maske. Od dvanaest kandidiranih za najljepšu maškara proglašena je gospodja Tanja Fadljević.

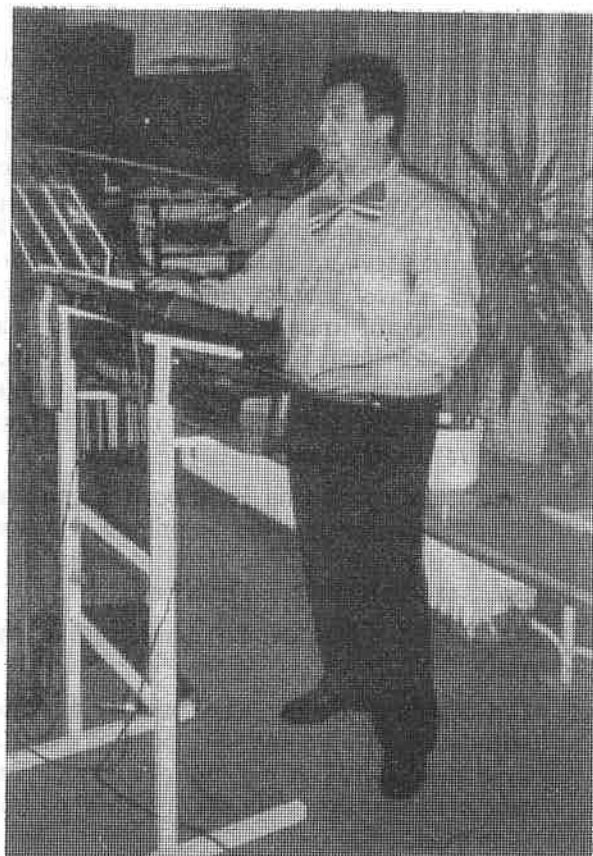
Bila je to još jedna uspješna večer na kojoj su Hrvati iz Wiesbadena imali priliku razgovarati, zabaviti i družiti se. A to što su se morali potruditi oko maskiranja, nije nikome teško palo, još je samo uveličalo draž večeri. (ba)

Danica Tropšek kao Poker-dama

Lea Žigrić - najmladja maškara

Stjepan Tomašić brinuo je o pjesmi i glazbi

Wölfe - ganz weiß, ganz zahm, very demokratisch

Oder : Wie frißt man Kreide und wird man Demokrat?

Neulich habe ich im Kulturspiegel der „Frankfurter Rundschau“ einen Bericht über eine Diskussion mit dem kroatischen Schriftsteller Slobodan Snajder über sein Stück „Schlangenhaut“ gelesen. Der Bericht hatte die Überschrift „Erzählungen vom Doppelwesen“. In seinem Stück „Schlagenhaut“ erzählt Slobodan Snajder über vergewaltigte Frauen im Balkankrieg, die ihr ungewolltes Kind austragen müssen. Nach einem alten bosnischen Märchen werden aus ungewollten Schwangerschaften Schlangen geboren. Schlangen stehen im Osten für „Doppelwesen“, für „die nächtliche Seite des Menschen“ - so wurde im Artikel weiter ausgeführt.

Ich fand diese Schilderung sehr interessant. Plötzlich fiel es mir wie Schuppen von den Augen ... Ja, gerade diese „nächtliche Seite des Menschen“ oder das „menschliche Doppelwesen an und für sich“ beschäftigten mich den ganzen Winter lang, als ich Tag ein, Tag aus, allabendlich am Bildschirm die Belgrader Demonstrationen für Demokratie und Gerechtigkeit verfolgen konnte. Laute nette Leute! Anständige Gesichter! Gerechtigkeit liebende Menschen! Freundlichkeit ausstrahlende Gesichter! Ich fragte mich plötzlich, wo sind denn „meine serbischen Wölfe, meine serbischen Brutalos, meine serbischen Bestien“ geblieben? Keine Spur! Ich hatte keine Chance auch nur ein eingermäßen unsympathisches Gesicht zu entdecken. Selbst die bepanzerten serbischen Polizisten wirkten eher so, als ob sie gerade einem Steven Spielberg-Film entkommen seien. Da, auf Belgrader Straßen waren nur nette Leute zu sehen. Man hätte sich richtig in sie verlieben können, so nett sahen sie alle aus - der liebe Vuk, der unheimlich nette und intelligente Zoran ... und all die anderen netten Studenten und junge, witzige Menschen, die Nacht für Nacht für eine gerechte Sache in der Eiseskälte ausharrten.

(Nur bei Vesna wußte ich schon von früher, daß es sich um eine nette, mutige, aufrichtige Person handelt. Sie sah schon immer so aus, wie sie war: anständig und mutig. Allerdings in der Gesellschaft des lieb lächelnden Vuk und Zoran wirkt sie deplaziert.)

Da, diese freundliche, mit Witz und Charme kämpfende Menge beobachtend, suchte ich nach „meinen serbischen Schlangen“. Ich versuchte in diesen Gesichtern jene Menschen zu entdecken, die so viel Unheil über so viele Menschen brachten. Ich fragte mich, wie können sie so schnell alles einfach abschütteln, so tun, als ob es sie überhaupt nicht mehr angehe, was im Namen Serbiens angerichtet wurde? Gerade der Vuk Draskovic oder Zoran Djindjic, die Nationalisten wie aus dem Bilderbuch, sollen sie die Zukunft eines neuen, demokratischen Serbiens repräsentieren? Es fällt mir schwer ihnen zu glauben. Auch die ganze Kulisse wirkt inszeniert. Ich kann mich nicht des Gefühls erwehren, daß sie alle eine neue Rolle in einem neuen Stück spielen, das heute „Demokratisches Serbien“ heißt. Morgen sind die Spielregeln vielleicht anders und das Stück heißt vielleicht anders - dann wird eben anders gespielt. Die Opportunität ist der Motor des Geschehens und das Machtstreben die treibende Kraft - nicht etwa moralische Werte oder ethische Postulate und schon gar nicht das Bedürfnis nach politischer Erneuerung, nach nationaler Katharsis Serbiens.

Das ist bedenklich. Und selbst wenn ich gerne diesen winterlichen Belgrader Bildern glauben möchte, das Mißtrauen sitzt tief. Es wurde zu vielen Menschen zu viel Leid und Schmerz zugefügt - einfach so darüber wegzuwischen, zu vergessen und zur Tagespolitik überzugehen, das geht angesichts der Zerstörungen und des zugefügten Leides nicht! Ich möchte sicherlich nicht als Befürworterin einer Politik der Racheakte auftreten. Aber ich möchte den Menschen in Serbien glauben können, daß sie es ernst mit Erneuerung und Demokratie meinen. Um glauben zu können, muß die Politik allerdings von denjenigen Menschen gestaltet werden, die sie glaubwürdig verkörpern. Wie zum Beispiel Vesna

Pesic.

mo

OBAVIJESTI

1. Godišnja skupština Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden

9. ožujka 1997. u 17 sati, u prostorijama HKM, Waldstr. 95, Wiesbaden.

2. Radni sastanci predsjedništva i članova HKZ-a Wiesbaden

25. 4., 23. 5. i 27. 6. 1997. u 19 sati, Roncalli-Haus, Friedrichstr 24/I, Wiesbaden.

3. Izlet članova i prijatelja

29. lipnja 1997. od 14 do 20 sati, izletiste Platte, Wiesbaden; /roštilj/.

IZBORI U HRVATSKOJ 13. travnja 1997.

Izbori koji su zakazani za 13. travnja 1997. su u prvom redu lokalni izbori, dakle izbori za općinske parlamente i upravu. Osim toga će biti izbori i za županijski dom Sabora.

Ovom zgodom će biti po prvi put organizirani izbori i za područja Vukovarsko- srijemske i Osiječko - baranjske županije. Ne treba naglašavati da oni naši sugrađani koji iz tih područja potječu, dakle koji potječu iz hrvatskog podunavlja koje je od Srba okupirano već šestu godinu, da ti građani svakako trebaju ići na izbore. Pozivamo ih da se svakako svojoj obvezi odazovu a isto tako pozivamo i ostale naše članove i čitaoce da izidju na izbore i na to upozore i svoje znance a pogotovo one koji možda potječu s okupiranog područja. Ovim će izborima ta područja biti definitivno uključena u hrvatski pravni i ekonomski sustav tj. trebaju postati normalni djelovi Hrvatske.

Gradjanjani s tih područja mogu, a i trebali bi, provjeriti, nalaze li se na popisu gradjana koji imaju pravo izići na izbore. **To se može direktno preko telefona u Zagrebu: 00385-1-6118487 i 6114989 ili faks: 00385-1-6114230. Adresa je : Poglavarstvo grada Vukovara, ul. Grada Vukovara, Zagreb.** Ako nisu na popisu, onda se trebaju pobrinuti da ih se stavi na popis.

Poslanstvo RH u Frankfurtu organizira prijevoz birača Touringovim autobusima do većih gradova u Hrvatskoj i natrag: polazak je u petak poslije podne a na povratak se kreće u nedjelju poslije podne. Cijena će biti ca. 130 - 140 DM. Za sve potrebne obavijesti obratite se na Touring u Frankfurtu, tel. 069 / 230 735.

GLUMINA BANKA d.d.

Glumina banka d.d. osnovana je 10. 02. 1994. godine kao 49. banka u Hrvatskoj. Danas se prema svojim poslovnim rezultatima, zahvaljujući novoj poslovnoj filozofiji, svrstava među prvih desetak. Svoje poslovanje osim u sjedištu u Zagrebu, Glumina banka razvija i preko razgranate mreže filijala u Varaždinu, Samoboru, Vinkovcima, Rijeci, Vrbovcu, Sisku, Zadru i Slavanskom Brodu, te u Herceg Bosni u Ljubuškom, a u inozemstvu djeluju Predstavništva u Njemačkoj: Frankfurt am Main, Stuttgartu, Berlinu i Düsseldorfu. U deponentskoj strukturi ima više od 2500 deponenata i preko 10000 komitenata.

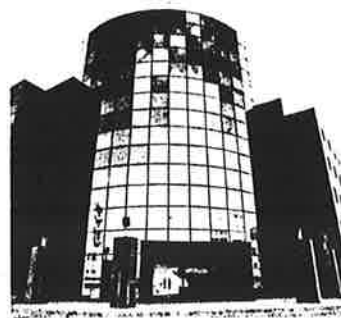
Poslovnom politikom određeni su strateški ciljevi razvoja banke kao financijske institucije univerzalnog tipa za obavljanje svih vrsta bankarskih poslova, s akcentom na poslovni razvoj u pravcu trgovačke investicijske banke koja financijski prati i podržava profitabilne investicijske projekte, osobito u turizmu, proizvodnji i graditeljstvu. Pored toga, banka efikasno servisira svoje komitente u domeni svih vrsta bankarskih usluga, sa zaposlenih preko 100 uglavnom visokoobrazovanih kadrova.

Dugoročni cilj Glumina banke je da bude uspješna srednjoeuropska trgovačka, naročito investicijska banka, koja će se baviti investicijskim bankarstvom i komercijalnim financijskim uslugama. Sadašnje aktivnosti usmjerene su na kreditiranje poduzeća, na trgovanje vrijednosnicama, financijski management, savjetodavne i konzultantske usluge, mjenjačke poslove, faktoring, leasing, platni promet

usluge. Osim toga, u suradnji s poduzećima izvan banke osmišljavamo i provodimo realizaciju pojedinih investicijskih projekata od početne poslovne ideje preko zaokruženja financijske konstrukcije, pa do finalizacije projekta. Ovo je moguće realizirati u sustavu organizacije naše banke uz koju egzistiraju pojedina društva kao zasebni pravni subjekti s kojima postoji uhodana poslovna suradnja, a koja su specijalizirana za pojedine djelatnosti koje ne spadaju u užu registriranu djelatnost banke i sustavno se nadopunjuju na bankarski financijski servis.

Filozofija Glumina banke je imati globalni pregled nad gospodarskim kretanjima u Hrvatskoj i u isto vrijeme održavati klijenta u centru pažnje i raditi na rješavanju njegovih problema kroz razumijevanje njegovih potreba i ciljeva.

Glumina banka sposobna je i spremna udovoljiti svim pa i najsloženijim zahtjevima svojih komitenata, kako u zemlji, tako i u inozemstvu.

Zagreb, Trg J. F. Kennedy 6b

- Frankfurt am Main, Stift Str. 2/IV
Tel. 069/29 53 50
- Stuttgart, Calwer Str. 41/II
Tel. 0711/22 69 261
- Düsseldorf, O. Str. 89
Tel. 0211/86 78 570
- Berlin, Friedrich Str. 95
Tel. 030/20 96 26 15

GLUMINA BANKA d.d.

بنك غلومينا

- Banka koja je stvorena na zdravom, realnom i sigurnom kapitalu!
- Banka sa najbrzim rastom u Hrvatskoj!
- Sigurni i povoljni uvjeti štednje!

Svoju štednju oročite u "Glumina banci" d.d. Na sva oročenja, bez obzira na rok, ugovaramo godišnju nepromjenjivu (fiksnu) kamatnu stopu.

valuta: DEM	ROK OROČENJA					
IZNOS OROČENJA	1 mj.	3 mj.	6 mj.	12 mj.	24 mj.	36 mj.
1.000-5.000	6,70	7,00	7,70	8,60	9,00	9,20
5.001-10.000	7,00	7,10	7,90	8,80	9,20	9,70
10.001-20.000	7,10	7,60	8,50	9,60	9,70	9,80
20.001-50.000	7,40	8,00	8,60	9,70	9,80	9,90
PREKO 50.000	kamata se posebno ugovara					

Godišnje kamatne stope na oročene devizne depozite u postocima (%):

GLUMINA BANKA d.d.

Repräsentanz Frankfurt, Stiftstr.2/IV, 60313 Frankfurt
Telefon 069-295350, Telefax 069-295351

Kod nas je svaka kuna, kuna zlatnica!